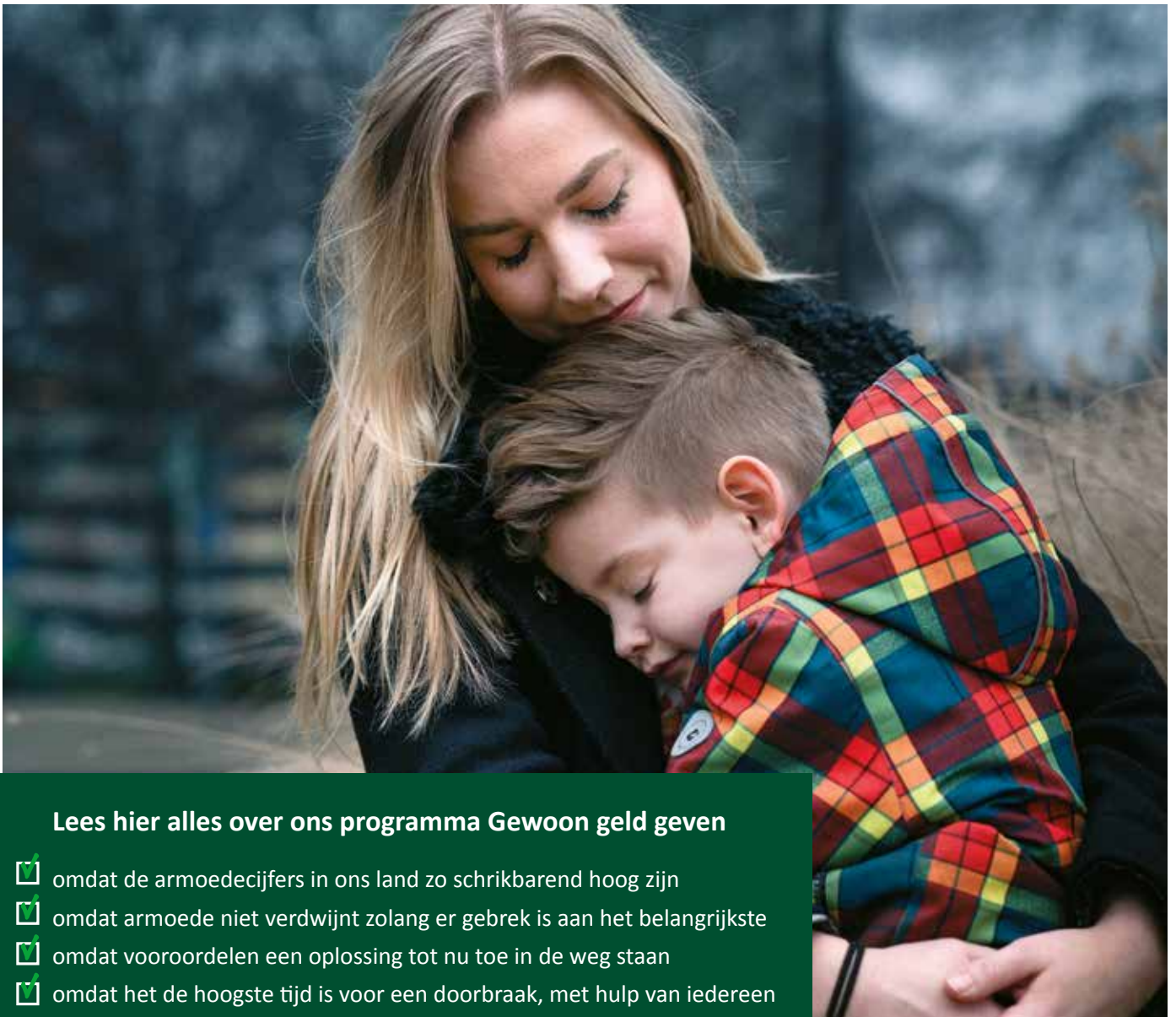

Kansfonds
geven om
een ander

*Geven waar het
aan ontbreekt*

Hoe we afrekenen met armoede

Lees hier alles over ons programma **Gewoon geld geven**

- ✔ omdat de armoedecijfers in ons land zo schrikbarend hoog zijn
- ✔ omdat armoede niet verdwijnt zolang er gebrek is aan het belangrijkste
- ✔ omdat vooroordelen een oplossing tot nu toe in de weg staan
- ✔ omdat het de hoogste tijd is voor een doorbraak, met hulp van iedereen

*Geven waak het
aan ontbreekt*

Hoe we afrekenen met armoede

Op sociale media is het ons meest besproken idee. Niet alleen omdat het dé oplossing kan zijn om de armoede in ons land aan te pakken. Maar ook omdat het onderwerp raakt aan maatschappelijke onmacht, schaamte en verontwaardiging. Want hoe kan het dat er in ons land zo veel mensen in armoede leven – ondanks jarenlange inspanning? Ons programma ‘Gewoon geld geven’ vertelt gelijk waar het ons om te doen is. Waarom dat een breekijzer kan zijn in de armoedebestrijding en wat ons plan is? Dat delen we graag met je.

1 PROBLEEM

Eerst maar even wat cijfers. We schrikken er zelf ook steeds weer van. Ruim een half miljoen Nederlandse huishoudens leeft in armoede. En naar verwachting zal dat aantal alleen maar toenemen door de coronacrisis. Maar liefst een op de dertien kinderen groeit op in armoede. Dat betekent dat er in elke basisschoolklas twee tot drie kinderen zitten die in deze situatie moeten zien op te groeien.

Het gekke is: ondanks de economische groei van de afgelopen jaren bleef het aantal huishoudens in armoede nagenoeg gelijk. Terwijl de vaste lasten structureel toenemen, gebeurt er met het wettelijk minimumloon, de bijstandsnorm en de toeslagen iets heel anders. Die houden met die verhoging geen gelijke tred. Daardoor komen de huishoudens in armoede structureel geld tekort. Een op de vijf huishoudens met een uitkering heeft problematische schulden.

We denken bij armoede vaak aan mensen in de bijstand. Terwijl 4,5% van de werkenden in Nederland arm is. Gewoonweg omdat hun werk te weinig oplevert om van te leven. Door de flexibilisering van de arbeidsmarkt gingen steeds meer mensen noodgedwongen als zzp'er aan de slag. Velen van hen raakten al snel achterop door lage vergoedingen, nulurencontracten en periodes zonder werk.

*Ruim een half miljoen
Nederlandse huishoudens
leeft in armoede. En dat
aantal zal fors toenemen
door de coronacrisis.*

2 GEVOLGEN

Armoede is slopend. Het is de ziekmakende stress, de schaamte, het uitzichtloze – en de enorme impact op alle levensterreinen. We kunnen planken vullen met onderzoeksuitkomsten over de gevolgen van armoede. Een greep daaruit: dakloosheid, isolement, geen toekomstperspectief, slechte voeding, gezondheidsproblemen en vooral: elke seconde van de dag bezig zijn met overleven.

De gevolgen voor kinderen die opgroeien in armoede zijn schrijnend. Uit onderzoeken blijkt bijvoorbeeld dat deze kinderen zich vaker ongelukkig voelen, minder presteren op school, angstig zijn en zich terugtrekken. Dikwijls leidt armoede tot achterstanden die moeilijk zijn in te lopen. We zien ook vaak dat armoede generaties lang wordt doorgegeven.

***‘We hadden een goed leven,
tot de zaak failliet ging.
Ik werd ziek, mijn man
belandde in een depressie.
Dag en nacht waren we bezig
met overleven. Dat uitzicht-
loze, de stress, dat je je
nauwelijks nog mens voelt
in de menigte. Dat sloopt je.
Het sloopt je denken, je relatie,
je leven, je alles.
Tot er niets meer overblijft.
Behalve dan die schulden.’***

José (57)

3 ZOEKTOCHT

Onze samenleving worstelt al decennialang met de bestrijding van armoede – alle inspanningen ten spijt. Bijvoorbeeld van gemeenten, wetenschappers, kennisinstituten, de Nationale ombudsman, kerken en programmamakers. Ook maatschappelijke fondsen doen van alles. Wij ook. Zo hebben we vijf jaar lang geïnvesteerd in 54 projecten om de situatie van kinderen in armoede te doorbreken. Tussentijds lieten we onderzoeken wat dat opleverde. De uitkomst? Heel veel – en tegelijkertijd te weinig.

Mooi rapportcijfer

Via onze projecten kregen ouders en kinderen hulp om hun veerkracht en zelfvertrouwen te vergroten, en om mee te doen in de samenleving. We kregen uit de externe evaluatie van het Verweij-Jonker Instituut een prachtig rapportcijfer: een negen. Want we hadden veel toegevoegd in het leven van wie meedeed aan de projecten. Zo vonden ouders steun bij elkaar en kregen ze houvast om dagelijkse problemen aan te kunnen. Ook de kinderen waren positief, want alle beetjes helpen, zoals hulp bij lezen en de weg weten te vinden naar de bieb.

Deden we de goede dingen?

Toch deden we naar ons idee niet genoeg. Want uiteindelijk veranderde er weinig aan de situatie van de gezinnen: ze leefden nog steeds in armoede. We deden de dingen dus goed – gezien ons rapportcijfer – maar deden we wel de goede dingen? En niet alleen wij, maar ook al die organisaties die zich met vergelijkbare initiatieven en de beste bedoelingen inzetten om de effecten van armoede zo veel mogelijk te dempen.

Waarom werken de aanpakken niet?

We beten ons vast in de vraag: hoe doorbreken we een armoedeaanpak in ons land die al tientallen jaren structureel nauwelijks iets verandert? Wat zijn de oorzaken? Hoe kunnen we echt van betekenis zijn als fonds? We hebben veel koffie gedronken met hoogleraren, onderzoekers en armoedebestrijders. We doken weer opnieuw in de boeken, berichten op opinieplatforms en recente onderzoekspublicaties. En we kwamen tot pijnlijke inzichten.

4 INZICHTEN

Waarom is het armoedecijfer in Nederland al zó lang zó hoog? We zouden die vraag bijna vergeten te stellen. We kijken naar de gezinnen en helpen ze met van alles. Alsof bij hén de oplossing ligt – en dus ook het probleem. Maar wat nou als niet zij tekortschieten, maar wij als samenleving? Dan focussen we dus op de verkeerde oplossingen. Vooral deze bevindingen troffen ons diep tijdens onze zoektocht.

Vooroordeel: armoede is je eigen schuld

Vaak wordt armoede afgedaan alsof het een eigen keuze is. Als iets waar je het zelf naar gemaakt hebt: je eigen schuld dus. Toch kunnen we allemaal in die situatie terecht komen. Daar is niet eens zo veel pech voor nodig. Denk aan echtscheiding, werkloosheid, weinig opleiding, nauwelijks kansen en een beschadigd leven door een slechte start in je bestaan. En daarna: de schulden die zich opstapelen, de boete op de schulden en de vrije val die daarop volgt.

Vrouw met bijstand moet 7000 euro terugbetalen omdat ze boodschappen van moeder krijgt

VIDEO | WOEDE IN TWEDE KAMER In de Tweede Kamer en daarbuiten is met verbijstering gereageerd op een conflict rond een vrouw met een bijstandsuitkering uit de gemeente Wijdemeren (Noord-Holland). Ze moet ruim 7000 euro terugbetalen omdat haar moeder af en toe boodschappen voor haar deed. De vrouw schond volgens de gemeente de [inlichtingenplicht](#) door dit niet te melden. De waarde van de boodschappen wordt daarom in mindering gebracht op de bijstandsnorm. De wethouder Sociaal Domein spreekt van een landelijk probleem en wil dit geval opnieuw bekijken.

AD, Sebastiaan Quekel 28 dec. 2020

We zijn nogal moralistisch als het gaat om armoede

Wanneer ben je eigenlijk arm? Daar hebben we als samenleving een uitgesproken mening over. Het valt allemaal best mee zolang je nog met je auto naar de Voedselbank komt en je je ook nog een smartphone kunt permitteren. Een kat om te knuffelen of een keer een gezellig plantje op tafel? We vinden dat al snel buitensporig. Blijkbaar betekent arm dat je zo min mogelijk mag bezitten.

Een lagere uitkering haalt mensen echt niet uit de armoede

Er is een bijzondere gedachte onze samenleving in gesloten. Als je mensen maar de juiste prikkel geeft, komen ze wel uit hun armoedesituatie. Die prikkel is: minder geld geven door de bijstand te verlagen. De afstand tussen bijstand en minimuminkomen werd door de jaren heen steeds groter gemaakt,

in de veronderstelling dat de armoedecijfers zouden afnemen. Eén ding weten we zeker: dát is niet gebeurd. Sterker nog: het drukte mensen dikwijls nog dieper de armoede in.

Achterstand brengt meer achterstand

We hebben het in ons land enorm ingewikkeld gemaakt met allerlei regelingen, wetgeving, toeslagen en verplichtingen. Je zal maar één van de 2,5 miljoen laaggeletterden zijn in ons land. Of niet vaardig genoeg zijn om je weg te vinden op internet. Het zijn dit soort achterstanden waardoor je zelfs verder in de problemen raakt. Zo zijn er voorbeelden te over van mensen die zaken niet tijdig aanvragen of weer tijdig stopzetten – met alle gevolgen van dien. Zo groeit de afstand tussen mensen die wel zelfredzaam zijn en zij die dit minder zijn. Door de opgeworpen hindernissen raken de allerkwetsbaarste mensen steeds verder achterop.

Maatschappelijk wantrouwen houdt mensen in armoede

Het systeem waarin mensen in armoede terechtkomen, gaat uit van wantrouwen. Aan de ene kant willen we een samenleving waarin we elkaar helpen. Maar als je moeder je boodschappen haalt en betaalt, loop je gelijk het risico op een terugbetaalboete. De gemeente beslist bij elke stap – wat mensen de controle over hun eigen leven ontnemt. Daar komt bij dat de overheid alles van je mag weten, gegevens aan elkaar koppelt en besluiten neemt die verstrekkende gevolgen hebben. Maar waar moet je aankloppen als er daarbij fouten zijn gemaakt waardoor je uitkering stopt of grote bedragen worden teruggevorderd die je nooit kunt betalen? Hoe kun je ooit aantonen dat wat beweerd wordt, niet heeft plaatsgevonden? En wie kan je helpen als er op de sociale advocatuur jarenlang is bezuinigd?

Niks helpt echt als je niet genoeg geld hebt

We lezen geregeld over de ‘mentale bandbreedte’ als je in armoede leeft. Steeds weer de stress van de eindjes aan elkaar knopen. Steeds weer de afweging: wat kan ik me nog veroorloven en wat niet? Maar ook de schaamte en de uitzichtloosheid hakken erin. Uit onderzoek blijkt dat je hoofd het simpelweg niet meer kan bolwerken. De blik vernauwt zich en richt zich vooral op kortetermijnoplossingen. Dat verklaart ook waarom mensen in armoede soms keuzes maken die de armoede juist in stand houden. En waarom voorlichtings- en scholingsprojecten zo weinig verandering brengen. Zolang het échte probleem niet is opgelost – de schaarste – is daar gewoonweg geen mentale ruimte voor.

Waarom is het armoedecijfer in Nederland al zó lang zó hoog? We kijken naar de gezinnen en helpen ze met van alles. Alsof bij hén de oplossing ligt – en dus ook het probleem. Maar wat nou als niet zij tekortschieten, maar wij als samenleving? Dan focussen we dus op de verkeerde oplossingen.

5 CONCLUSIE

Het is geen fraai verhaal dat zich openbaart als je graaft in de problematiek van structurele armoede in ons land. Als we armoede willen doorbreken, zullen we iets moeten doen aan de echte oorzaak:

Mensen in armoede ontbreekt het gewoonweg aan genoeg geld om van rond te komen. Diverse regels en maatschappelijke opvattingen lossen de armoede niet op, maar houden die juist in stand.

6 OPLOSSING

Als gebrek aan geld mensen in de armoede houdt, waarom zorgen we er dan niet voor dat zij meer te besteden krijgen? We bespraken het met armoede-lector Roeland van Geuns van de Hogeschool van Amsterdam: werkt het om extra financiële ruimte te geven aan gezinnen in structurele armoede? Hij pleit ervoor om die oplossing eens serieus te onderzoeken. Want de financiële situatie van gezinnen in armoede is een voortdurende rem op hun bestaan.

In Nederland is die aanpak van meer financiële armslag nooit goed onderzocht. Er zijn wel enkele initiatieven bekend rond een basisinkomen, maar nader beschouwd gaan die over bijvoorbeeld bijstand zonder sollicitatieplicht en bijverdienen zonder gekort te worden. In het buitenland is er wel meer structureel onderzoek gedaan naar extra financiële armslag. Dat gebeurde niet alleen in ontwikkelingslanden waar de situatie heel anders

is, maar ook in westerse landen als Amerika, Engeland en Canada. De uitkomsten zijn veelbelovend.

Meer financiële armslag heeft direct effect:

- 1 sociale uitsluiting vermindert
- 2 er is minder stress
- 3 schoolprestaties worden beter
- 4 er is minder ondervoeding

Minder angstig, beter in hun vel

In het Amerikaanse Stockton ontvangen 125 mensen die in grote armoede leven, 1,5 jaar lang een bijdrage per maand. Ze mogen zelf weten waar ze het geld aan uitgeven. Wat blijkt? Met **nét** wat meer geld vinden de mensen eerder fulltime werk. Ze hebben minder last van angstige en depressieve gevoelens. Ze zitten beter in hun vel en hebben de kans om hun schulden af te lossen.

Succes nadat eerdere pogingen mislukten

In Londen ontvangen vijftien mensen die op straat leven, maandelijks een ruim bedrag om van rond te komen. Allemaal zetten ze grote stappen. Ze volgen cursussen, leren koken, kicken af, bezoeken hun familie en maken plannen voor de toekomst. Anderhalf jaar later heeft bijna de helft een dak boven het hoofd. Eerdere pogingen om ze onderdak te geven waren mislukt. Het succes van deze aanpak wordt toegeschreven aan het gevoel van zelfbeschikking en controle. Zelfs het zakenblad *The Economist* is onverbloemd in zijn conclusie. De efficiëntste manier om geld te besteden aan daklozen? Het ze gewoon geven!

7 PROGRAMMA GEWOON GELD GEVEN

Met het programma Gewoon geld geven maken we zichtbaar wat de effecten zijn van meer financiële armslag in de strijd tegen armoede. Wat gebeurt er als je gezinnen in armoede gewoon geld geeft en zo investeert in bestaanszekerheid? We zetten er niks tegenover: geen eisen, geen verplichtingen, we verwachten geen tegenprestaties. We geven het geld vanuit het volle vertrouwen dat mensen in armoede zelf heel goed weten hoe ze dat het beste kunnen inzetten.

Maar we doen meer. We zetten het programma ook in als breekijzer. Ons maatschappelijk systeem houdt mensen immers vaak onbedoeld gevangen in hun situatie. De bijstand is laag. Er is wantrouwen en controle. En we zijn vaak hard in ons oordeel over armoede. Daarom maken we zichtbaar

wat het echte verhaal is achter armoede en hoe de armoedebestrijding anders kan. Met de groeiende karavaan van goede voorbeelden én medestanders die zich willen uitspreken, zetten we een maatschappelijke beweging in gang.

Vertaalslag maken

Eerst maken we de oplossing uit het buitenland geschikt voor de Nederlandse situatie. Zo kun je mensen met een uitkering bijvoorbeeld niet zomaar geld geven. Dan worden ze gelijk gekort op hun uitkering en raken ze nog verder in de problemen. Dit soort hindernissen gaan we eerst in kaart brengen en oplossen. Dat doen we samen met juristen en experts bij de Belastingdienst, het ministerie van SZW en gemeenten.

Wat gebeurt er als je gezinnen in armoede gewoon geld geeft? En we er volledig op vertrouwen dat mensen in armoede zelf heel goed weten hoe ze dat het beste kunnen inzetten?

*We zetten het programma ook in als breekijzer.
Ons maatschappelijk systeem houdt mensen
vaak onbedoeld gevangen in hun situatie.*

Opzet

We gaan twee jaar lang zo veel mogelijk gezinnen met hulp van een maandelijks bedrag meer financiële armlag geven. Zo krijgen ze meer rust en ruimte om weer een stap te zetten. Het exacte aantal gezinnen is afhankelijk van de donaties die we daarvoor binnen krijgen. Kansfonds financiert in ieder geval 150 gezinnen. Tegelijkertijd gaan we na – met praktijkgericht onderzoek – wat de effecten zijn. Ook zorgen we voor een vergoeding aan de huishoudens in de controlegroep. Die controlegroep hebben we nodig voor een betrouwbare onderzoeksopzet, maar laten we natuurlijk niet met lege handen achter. De ethisch-wetenschappelijke commissie van de Hogeschool van Amsterdam kijkt mee of we in alle zorgvuldigheid niks over het hoofd zien.

Met wie?

We werken nauw samen met maatschappelijke organisaties die dicht bij de doelgroep staan. Met financiers en partners die aanhaken. En natuurlijk met de gezinnen zelf. Het onderzoek wordt uitgevoerd door het lectoraat Armoede Interventies aan de Hogeschool van Amsterdam.

Eerst proefdraaien

We gaan de aanpak eerst drie maanden testen met een beperkt aantal gezinnen. Met hun ervaringen en tips stellen we de aanpak bij. Met wat we daarvan leren, schalen we op naar een voor Nederland uniek experiment.

Ook afbouwen

De bijdrage aan de gezinnen is tijdelijk, we bouwen die langzaam weer af. Tijdens die afbouwfase zetten we een coach in om mensen te helpen aanspraak te maken op gemeentelijke voorzieningen die zij in de wirwar van regelingen wellicht nog niet wisten te vinden.

Meedenken en inzichten delen

We zetten een klankbordgroep in dat kritisch meedenkt. Daarin zitten diverse deskundigen, maar ook mensen die weten hoe het is om in armoede te leven. Ze kijken mee of we bijvoorbeeld niks over het hoofd zien. En denken mee over hoe we ervoor kunnen zorgen dat deze aanpak voet aan de grond krijgt in Nederland.

Tegendruk geven

We gaan laten zien wat meer financiële armlag doet met mensen in armoede. Wat gebeurt er als er meer rust komt? Wat doet dat met hun angsten, hun dromen, hun keuzes, hun toekomst? Ook komen we met harde cijfers waaruit blijkt dat gewoon geld geven niet alleen humaner is, maar dat het uiteindelijk ook de samenleving veel kosten bespaart.

‘Als onze hypothese klopt, is onvoorwaardelijk extra geld geven goedkoper dan een team hulpverleners aan het werk houden. En dát zou enorm veel impact hebben op ons sociale stelsel.’

Roeland van Geuns, lector Armoede Interventies,
Hogeschool van Amsterdam

1 Geld geven

- 2 jaar
- € 150/mnd
- 150 gezinnen
- zonder verplichtingen en tegenprestaties

2 Onderzoeken

- succes- en faalfactoren
- businesscase kosten en opbrengsten
- effecten op gezin
- noodzakelijke systeemaanpassingen

3 Maatschappelijk agenderen

- het verhaal achter armoede
- weeffouten in het maatschappelijk systeem, die mensen in armoede houden

Looptijd 2021-2024

8 AANHAKEN

Wil je ook doen wat nodig is om armoede te doorbreken? We kunnen alle hulp gebruiken om meer gezinnen te helpen en de aanpak op te schalen!

Bel of mail met Mariëlle Appel, (035) 6249651, m.appel@kansfonds.nl. Of kijk voor meer informatie over het programma op www.kansfonds.nl/gewoongeldgeven.

In een notendop

Gewoon geld geven

HET DOEL

Een nieuwe oplossing die armoede in Nederland helpt doorbreken

DE KWESTIE

Wat gebeurt er als je geld geeft aan mensen die in armoede leven, en zij zélf mogen bepalen hoe ze dat geld besteden?

DE AANPAK

- geven
- onderzoeken
- maatschappelijk agenderen

DE OPBRENGSTEN

- minimaal 150 geholpen gezinnen
- kennis over wat onvoorwaardelijk extra geld geven oplevert voor de gezinnen in armoede en voor maatschappelijke uitgaven op de lange termijn
- verandering van het sociale stelsel
- concrete handvatten voor opschaling van deze aanpak
- groeiend maatschappelijk draagvlak

Bezoekadres:

's-Gravelandseweg 80
1217 EW Hilversum

Postadres:

Postbus 156
1200 AD Hilversum

T +31 (0) 35 624 96 51
info@kansfonds.nl
www.kansfonds.nl

Kamer van Koophandel:

Registratienummer 41192127

Statutaire naam

Stichting Kansfonds

Bankrekening

NL20 INGB 0660 9712 40

Volg ons op:

Colofon

Inhoud en eindredactie

Kansfonds, Hilversum

Tekst

Cecile Vossen, Buren

Ontwerp

Ontwerpstudio Spanjaard, Maartensdijk

Fotografie

Marieke Odekerken

© 2021 Stichting Kansfonds. Aan de inhoud van deze uitgave kunnen geen rechten worden ontleend.

Kansfonds wordt gesteund door:

